

A HÁZASSÁGI KÖLCSÖN KÜLFÖLDÖN ÉS HAZÁNKBAN

Minden nemzet legbiztosabb alapja a család, mert ezen alapszik a jövő nemzedék. A családalapítások számának gyarapításával egészséges utódok születését igyekeznek előmozdítani ezirányú külföldi intézkedésekhez hasonlóan az 1942 január 1-én megjelent kormányrendelet a magyar házassági kölcsön életbelépéséről.

A népszaporodás fontosságát külföldön már régen felismerték, mégis a legcélravezetőbb szociális intézkedés: a gyermekkel törleszhető házassági kölcsön, nem régi keletű. Először Németországban valósították meg, ahol az 1933-ik évi törvény szabta meg feltételeit. Ezek szerint minden igazoltan szegénysorsú fiatal német jegyespár részesülhet az 1000 márkáig terjedő kamatmentes kölcsön segélyében. A folyamodványhoz orvosi bizonyítványt kell csatolni a házasulandók egészségi állapotáról. A kölcsön visszafizetése a házasságkötéstől számítva havi 1%-os részletekben esedékes, de minden gyermekszületéssel a kölcsön 25%-át elengedik és egy évi haladékat nyújtanak a további részlet lefizetésére. A negyedik gyermek születésekor már nem marad törlesztendő rész; ha pedig gyermek nem születik a házasságból, a kölcsönt 8 év alatt kell visszafizetni. Külön érdekessége a német házassági kölcsönnek, hogy nem folyósítják készpénzben. A házasulandók ipari bonokat kapnak, ezeket nem a nagy áruházakban váltják be, hanem a keresztény kisiparosságot juttatják velük pénzhez. Az ilyen bonokkal minden beszerezhető, ami csak egy kezdő háztartáshoz szükséges, csak női ruhananyagot nem lehet rajta vásárolni. Ezzel elkerülhető, hogy a kölcsön esetleg kizárólag női beruházásra fordíttassék. A házassági kölcsön segélyében való részesedés előfeltétele volt kezdetben, hogy az asszony ne legyen állásban. Ezt a rendelkezést a munkapiacban beállott kedvező változás után megszüntették.

Már a törvény életbelépése után való évben kezdett kibontakozni az eredmény. A házasságkötéstől számított egy éven belül a kölcsönt igénybevett összes házasságból 66%-ban született gyermek, átmenetileg később ez a százalék kissé csökkent, most ismét erősen emelkedik. A születések száma a megkötött házasságokkal arányban évenként átlag 20%-kal emelkedett. Az 1939 év végéig 1,392.626 kölcsönt osztottak ki, ez a szám azt jelenti, hogy évenként több mint 200.000 házasulandó veszi igénybe. Újabbban egyre több törvényes intézkedés gondoskodik arról, hogy a többgyermekes családok különféle kedvezményben részesüljenek.

Az olasz családvédelmi politikát szolgálja az 1937 évi rendelet házassági kölcsön folyósításáról, amelynek feltételeit később, 1939-ben módosították. Az olasz házassági kölcsön az ottani viszonyokhoz alkalmazkodik és ezért részleteiben különbözik a németországitól. A kölcsön 1000-tól 3000 líráig terjed, amelyet a 28. életévüket be nem töltött fiatal olasz állampolgár házasulandók vehetik igénybe abban az esetben, ha együttes jövedelmük kisebb 12.000 líránál. Az olasz

házassági kölcsönt szintén havi 1%-os kamatmentes részletekben kell törleszteni. Az első részlet a házasságkötés utáni hatodik hónapban esedékes, viszont ha az asszony már az ötödik hónapban teherben van, a visszafizetést csak a 18. hónapban kell megkezdeni. A házaspár első gyermekének születésekor elengedik a kölcsön 10%-át, minden további gyermek születése pedig progresszíven nagyobb rész elengedését eredményezi, oly módon, hogy a második gyermek születésével az összeg 20%-át, a harmadikkal 30%-át, a negyedikkel a fennmaradó részt engedik el. A pályázati feltételek szerint nem részesülhetnek a kölcsön kedvezményében azok az alkalmazottak, akik akár az államtól, akár közülettől vagy magánvállalatoktól családalapítás címén jutalmat már kaptak. A kölcsön életbelépésétől 1940 év márciusáig bezáróan 142.527 házassági kölcsönt folyósítottak. Statisztikai adatok bizonyítják, hogy a kiutalt kölcsönök száma minden előző évi adattal szemben lényegesen emelkedik.

Franciaországban is hasonló nagyjelentőségű intézkedéseket tett a kormány a népszaporodás fokozása érdekében. Az 1939 évi rendelet értelmében minden francia állampolgár fiatal jegyespár igénybeveheti az 5000-tól 20.000 frankig terjedő házassági kölcsönt, ha az előírt feltételeknek eleget tesz. Az első intézkedések évi 750 millió frankot irányoztak elő a francia családvédelem érdekében. A népepszaporodást elsősorban házassági kölcsönök juttatásával akarták hivatalosan elősegíteni. A folyósításra szükséges alapösszeget főleg a rendszeres aggregényadóból és a gyermektelen házasok erősebb megadóztatásából tudják fedezni, a hiányzó részt pedig állami segéllyel pótolják. A benyújtott kérvényeket a mezőgazdasági családi munkabérikiegészítő pénztárak mellett működő minden egyes tanács felülvizsgálja abból a szempontból, hogy a rendelet különböző feltételeinek megfelel-e? A folyamodóknak hatósági orvosi bizonyítványt kell mellékelniük arról, hogy nem szenvednek fertőzőképes betegségben, kötelező ígéretet kell tenniük, hogy vidéken telepednek le és bizonyos ideig ott is maradnak. Ez elsősorban a földműves házasulandókra vonatkozik, akiknek meg kell ígérniük, hogy legalább 10 évig földműveléssel foglalkoznak és a kölcsönt gazdaságos befektetésre fordítják. A francia házassági kölcsönt 20 féléven keresztül 4.5%-os kamattal kell visszafizetni, de ugyancsak történhetik a törlesztés gyermekekkel. Utóbbi esetben az állam viseli a kölcsön terheit, mivel az ötödik gyermekszületéssel a kölcsönvisszafizetési kötelezettség teljesen megszűnik. A gyermek születésekor külön segélyt utalnak ki a szülőnek, amelynek összege minden gyermek születésével emelkedik. Ezekkel az intézkedésekkel a születéscsökkenés folyamatát máris sikerült meglassítani.

Magyarországon az első ilyenirányú családvédelmi kísérlet jellemző példa arra, hogy nálunk nem lehet a külföldi mintákat módosítás nélkül alkalmazni. A nehézség tudniillik ott mutatkozik, hogy a születéscsökkenés terjedése általában a jómódú vidékeken fordul elő és nem csupán anyagi, hanem erkölcsi okokra vezethető vissza.

1938-ban egyszerre két módszerrel próbálkozott az Egészségpolitikai Társaság (EPOL). A cél Szeremle község egyke alatti születési arányszámának megjavítása volt és ezért 15.000 P jutalmat tűzött ki, ha a községben a születések száma öt éven belül emelkedik. A pénzt nem egy család kapja, hanem családcsoportok, szem előtt tartva, hogy a pénzért való szülési verseny az asszony egészségébe kerülhet.

Házassági kölcsön folyósításának gondolatával még abban az évben foglalkozott az EPOL. Az intézőbi-

zottság tagjai már akkor elhatározták, hogy emlékiratban terjesztik erre vonatkozó javaslatukat a magyar törvényhozás elé. A tagok lelkesedése hozta létre a társaság Népszaporodási Alapját. A születések számának emelését ezúttal Szob községben tűzték ki célul. A pályázat a szobi folyamodók közül négy 35 évnél fiatalabb szobi illetőségű házassulandót részesített egyenként 400 P-s házassági kölcsönben. Az összeget 10 éven belül, havi 1%-os részletekben kellett visszafizetni. A házasságkötés első évében a törlesztés szünetelt, a házasságból született minden gyermek 100 P elengedését és egy évi törlesztési szünetet jelentett. A kérvényhez, amelyet a szolgabírónál kellett benyújtani, csatolni kellett a jegyespár születési anyakönyvi kivonatát, hatósági orvosi bizonyítványát, illetőségi, erkölcsi és vagyoni viszonyait feltűntető szegénységi bizonyítványát. A következő évben az EPOL már 25 felvidéki jegyespár számára hirdetett házassági kölcsön elnyerésére pályázatot az előző évi feltételek mellett.

A most megjelent rendelet államilag intézkedik házassági kölcsön folyósításáról az Országos Népi és Családvédelmi Alapból erre a célra előirányzott összeg erejéig. A pályázati feltételek a kölcsön összegére, a folyamodványhoz csatolandó mellékletekre és a törlesztési kedvezményekre vonatkoznak. A kölcsön összege az 1000 P-t nem haladhatja meg, az összeget esetenként állapítják meg, szociális gondozók és zöldkeresztes védőnők helyzettanulmánya alapján. Csakis olyan 32. életévüket be nem töltött házassulok vehetik igénybe, akiknek együttes vagyona és együttes havi jövedelme 5000, illetve 300 pengőn alul marad. A kérvényben jelezni kell a házasságkötés időpontját, a házassulandók foglalkozását, a családalapítás helyét. A kölcsönt elsősorban nélkülözhetetlen szükségletek kielégítésére kell fordítani. A törvényhatóság első tisztviselőjéhez, városokban a polgármesterhez címzett illetékmentes kérvényeket a völegény lakhelye szerint illetékes községi előljárásnál, illetve polgármesternél kell benyújtani. Mellékelni kell a jegyespár születési anyakönyvi kivonatát, a házassulok és szüleiknek vagyoni és jövedelmi viszonyait feltűntető hatósági bizonyítványt, illetékes tisztiorvosi bizonyítványt, hogy a házassulok gümőkórban, nemibajban és átöröklődő betegségben nem szenvednek és hiteles nyilatkozatot, hogy az 1941 évi XV. t.-c. 9. §-a értelmében nem tekinthetők zsidónak. A sokgyermekes családból vagy a mezőgazdasági népesség köréből származó házassulandók előnyben részesülnek, ha ezt a körülményt hatóságilag igazolt mellékletben feltűntetik. Végül érvényes erkölcsi bizonyítványt kell a folyamodványhoz csatolni és bizonyítványt arról, hogy a völegény katonai kötelezettségének eleget tett. A kölcsönt csak a házasság megkötése után folyósítják készpénzben vagy a kívánt ingósággal. A férj kezébe szolgáltatják és a házasság megszűnése esetében a házastársak egyenlő arányban, de egyetemlegesen felelősek annak visszatérítéséért.

A törlesztés a házasság első évében és minden gyermek születése után egy évig szünetel. A kölcsön havi i%-os részletekben törlesztendő, indokolt esetekben nagyobb időközökben nagyobb részletekben fizetendő vissza. A házasságból született első élő gyermek után elengedik az összeg 10%-át, a második születésével 20%-ot, a harmadikkal 30%-ot, a negyedik után a fennmaradó összeget. Ha a tartozás már kisebb, mint a kölcsön 40%-a, a szülőknek a megfelelő részt visszatérítik. A törlesztés elengedését kérvényben kell kérni, amelyhez a gyermek születési bizonyítványa csatolandó.

A népszaporodást két fontos tényező befolyásolja: a születés és halálozás. Utóbbi az orvostudomány és

a közegészségügy fejlődésével bizonyos határokon belül a minimumra csökkenthető a meghosszabbított átlagos életkor következtében. Azonban, ha a halálozások számát tovább csökkenteni nem lehet, akkor a népesség szaporodását már kizárólag a születések alakulása határozza meg. A születéscsökkenés révén a magyarságot fenyegető veszedelemért a nemzet lelkiismerete felelős. A most életbeléptetett házassági kölcsön reméljük egyik hathatós eszköz lesz a magyar családvédelem érdekében, amelytől nemzetünk fennmaradása és jövője függ.

Pető Edit